

УДК 341

Логущ Л. В.

ПІДСУДНІСТЬ СУДАМ УКРАЇНИ СПРАВ ЗА УЧАСТІ ІНОЗЕМНИХ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ

У статті аналізуються проблемні питання підсудності судам України справ за участі іноземних юридичних осіб чи їх представництв в Україні. Окрема увага приділяється процесуальній правосуб'єктності іноземних юридичних осіб та представництв нерезидентів, неузгодженостям процесуального законодавства України та Закону України «Про міжнародне приватне право» у питаннях підсудності.

Правовим питанням, пов'язаним із статусом іноземних юридичних осіб та їх постійних представництв в Україні, присвячено чимало публікацій. Однак здебільшого їх автори акцентують увагу на проблемах реєстрації та оподаткування

постійних представництв нерезидента. На нашу думку, не менш проблемною та актуальною темою є процесуальна правосуб'єктність іноземних юридичних осіб, постійних представництв нерезидентів та підсудність судам України справ

за їхньої участі. Актуальність цього питання зумовлена, насамперед, ухваленням та набуттям чинності Цивільного процесуального кодексу України (далі – ЦПК України), Кодексу адміністративного судочинства України (далі – КАС України), Закону України «Про міжнародне приватне право».

1. Процесуальна правосуб'єктність іноземних юридичних осіб та представництв нерезидентів, або хто може бути учасником процесу

Згідно з п. 2 ч. 1 ст. 2 Закону України «Про міжнародне приватне право», цей закон застосовується до питань визначення процесуальної правоздатності та дієздатності іноземних юридичних осіб. Відповідно до ст. 73 цього закону, іноземні юридичні особи мають право звертатися до судів України для захисту своїх прав, свобод чи інтересів. А стаття 74 Закону України «Про міжнародне приватне право» передбачає, що процесуальна правоздатність і дієздатність іноземних осіб в Україні визначаються відповідно до права України.

Здебільшого іноземні юридичні особи здійснюють свою господарську діяльність в Україні через постійні представництва. Для повного розуміння особливостей процесуального статусу іноземних юридичних осіб та їх постійних представництв необхідно звернутися до визначення представництв узагалі.

Чинне законодавство України дає кілька визначень представництв нерезидентів в Україні. Такі визначення містяться, наприклад, в Митному кодексі України, в Законі України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16.04.91 р. № 959-ХІІ тощо. Як загальне, можна використати визначення представництв юридичної особи, яке міститься в Цивільному кодексі України (далі – ЦК України). Відповідно до ч. 2 ст. 95 ЦК України, представництвом є відокремлений підрозділ юридичної особи, що розташований поза її місцезнаходженням та здійснює представництво і захист інтересів юридичної особи. Відповідно до ч. 3 ст. 95 ЦК України представництва не є юридичними особами. Відповідно до ч. 4 ст. 95 ЦК України керівники представництв признаються юридичною особою і діють на підставі виданої нею довіреності. Відомості про філії та представництва юридичної особи включаються до єдиного державного реєстру. В п. 14 Інструкції про порядок реєстрації представництв іноземних суб'єктів господарської діяльності в Україні, затвердженої наказом МЗЕЗторгу України від 18.01.96 р. № 30 також наголошується,

що представництво суб'єкта господарської діяльності не є юридичною особою.

Із наведених норм можна зробити такі висновки:

– представництва нерезидентів не мають прав юридичної особи;

– місцезнаходження представництва не можна вважати місцезнаходженням юридичної особи (впливає з ст. 93 та ч. 2 ст. 95 ЦК України);

– керівники представництв діють на підставі довіреності (яка повинна бути належним чином посвідчена та апостильована);

– відомості про представництва, їхніх керівників, види діяльності та інша інформація вносяться до ЄДРПОУ.

Відповідно до ст. 80 ЦК України, юридична особа наділяється цивільною правоздатністю і дієздатністю, може бути позивачем та відповідачем у суді. Тобто відсутність прав юридичної особи у представництва означає відсутність здатності бути позивачем та відповідачем у суді.

Отже, представництва іноземних юридичних осіб не можуть бути позивачами та відповідачами у суді. Стороною у справі завжди повинна виступати сама іноземна юридична особа, яка бере участь у справі через представництво в Україні. Такий висновок не завжди знаходить своє відображення у судовій практиці. Наприклад, нерідко можна зустріти ухвали про відкриття провадження у справах, де відповідачем зазначається саме представництво нерезидента, а не юридична особа, яку воно представляє в Україні.

Відповідно до частини 2 статті 74 Закону України «Про міжнародне приватне право», на вимогу суду, який розглядає справу, іноземна юридична особа має представити оформлений належним чином документ, що є доказом правосуб'єктності юридичної особи (сертифікат реєстрації, витяг з торгового реєстру тощо). Таким чином, з огляду на все вищевказане, представництво нерезидента повинне надати до українського суду (у разі участі у справі) наступні документи:

– довідку на підтвердження відомостей про представництво, внесених до ЄДРПОУ (така довідка підтвердить відсутність прав юридичної особи в представництва, прізвище, ім'я, по-батькові керівника представництва, види діяльності представництва, місцезнаходження представництва);

– належним чином оформлену довіреність керівника представництва (апостильовану чи відповідним чином легалізовану);

– документ, що є доказом правосуб'єктності юридичної особи (сертифікат реєстрації, витяг

з торгового реєстру тощо), оскільки саме юридична особа є стороною у справі, в інтересах якої діє представництво в Україні.

Розглянемо детальніше процесуальну правосуб'єктність іноземних юридичних осіб та їх представництв відповідно до процесуальних норм цивільного, господарського та адміністративного процесу.

Цивільний процес

Відповідно до ч. 1 ст. 410 ЦПК України, іноземці, особи без громадянства, іноземні юридичні особи, іноземні держави (їх органи та посадові особи) та міжнародні організації (далі — іноземні особи) мають право звертатися до судів України для захисту своїх прав, свобод чи інтересів. Відповідно до частини другої цієї статті, іноземні особи мають процесуальні права та обов'язки нарівні з фізичними і юридичними особами України, за винятками, встановленими Конституцією та законами України, а також міжнародними договорами, обов'язковість виконання яких визначена Верховною Радою України. Тобто іноземні особи мають цивільну процесуальну правосуб'єктність нарівні з фізичними та юридичними особами України.

Однак слід пам'ятати, що згідно з ст. 28 ЦПК України здатність мати цивільні процесуальні права та обов'язки сторони, третьої особи, заявника, заінтересованої особи (цивільну процесуальну правосудатність) мають усі фізичні і юридичні особи, а, згідно зі ст. 29 ЦПК України, здатність особисто здійснювати цивільні процесуальні права та виконувати свої обов'язки в суді (цивільну процесуальну дієздатність) мають фізичні особи, які досягли повноліття, а також юридичні особи. Тобто із вищезгаданих статей ЦПК України випливає однозначний висновок, що представництва, в тому числі й представництва нерезидентів в Україні не мають цивільно-процесуальної правосуб'єктності.

Варто окремо звернути увагу на деякі правові норми, які дають підстави деяким правникам вважати, що, все-таки, представництва можуть виступати стороною в цивільній справі. Зокрема, це ч. 8 ст. 74 та ч. 7 ст. 110 ЦПК України. Відповідно до ч. 7 ст. 110 ЦПК України позови, що виникають із діяльності філії або представництва юридичної особи, можуть пред'являтися також за їх місцезнаходженням. А відповідно до ч. 8 ст. 74 ЦПК України судова повістка юридичній особі направляється за її місцезнаходженням або за місцезнаходженням її представництва, філії, якщо позов виник у зв'язку з їхньою діяльністю. Наведені статті вказують лише на те, що

позови можуть пред'являтися, а судові повістки надсилатись за місцезнаходженням представництв. А стороною у справі все одно виступатиме юридична особа, навіть у випадку, коли позов, як зазначено у ч. 7 ст. 110 ЦПК України, виник із діяльності представництва юридичної особи, оскільки, як зазначалося вище, лише фізичні та юридичні особи мають право бути позивачем та відповідачем у суді.

Господарський процес

Відповідно до статті 1 Господарського процесуального кодексу України (далі — ГПК України), підприємства, установи, організації, інші юридичні особи (у тому числі іноземні), мають право звертатися до господарського суду. Таке право іноземних осіб закріплено також у статті 123 ГПК України. Крім цього, у ч. 2 ст. 123 ГПК України зазначено, що іноземні підприємства і організації мають процесуальні права і обов'язки нарівні з підприємствами і організаціями України.

У ГПК України немає окремої статті, яка регулює господарську процесуальну правосудатність та дієздатність (як у ЦПК України та КАС України). Але в статті 21 ГПК України визначається, що сторонами в судовому процесі — позивачами і відповідачами — можуть бути підприємства та організації, зазначені у статті 1 цього Кодексу. Позивачами є підприємства та організації, що подали позов або в інтересах яких подано позов про захист порушеного чи оспорюваного права або охоронюваного законом інтересу. Відповідачами є підприємства та організації, яким пред'явлено позовну вимогу. Деякі правники стверджують, що під організаціями як загальним поняттям можна розуміти й представництва, однак така думка є хибною з огляду на положення статті 1 ГПК України, де зазначено «підприємства, установи, *організації, інші юридичні особи* (у тому числі й іноземні)». Тобто ГПК України під підприємствами, установами та організаціями розуміє лише юридичні особи і не включає в поняття організації їх відокремлені підрозділи.

Таким чином, у господарському процесі процесуальною правосуб'єктністю наділені самі іноземні юридичні особи, а їх представництва в Україні не здатні бути позивачем та відповідачем у справі і діють лише в інтересах іноземної юридичної особи. Вказаний висновок підтверджується й тим, що, відповідно до статті 21 ГПК України, позивачами є підприємства та організації, в інтересах яких подано позов про захист порушеного чи оспорюваного права або інтересу,

який охороняється законом. Тобто якщо позов подається представництвом, то він подається в інтересах іноземної юридичної особи, яка й виступає у справі позивачем.

Адміністративний процес

Згідно з ч. 4 ст. 6 КАС України, іноземні юридичні особи користуються в Україні таким самим правом на судовий захист, що і громадяни та юридичні особи України. Відповідно до частини 1 статті 48 КАС України, здатність мати процесуальні права та обов'язки в адміністративному судочинстві (адміністративна процесуальна правоздатність) визнається за громадянами України, іноземцями, особами без громадянства, органами державної влади, іншими державними органами, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування, їхніми посадовими і службовими особами, підприємствами, установами, організаціями (юридичними особами). А відповідно до частини 3 статті 48 КАС України, здатність особисто здійснювати свої адміністративні процесуальні права та обов'язки, у тому числі доручати ведення справи представникові (адміністративна процесуальна дієздатність), належить органам державної влади, іншим державним органам, органам влади Автономної Республіки Крим, органам місцевого самоврядування, їхнім посадовим і службовим особам, підприємствам, установам, організаціям (юридичним особам). Як бачимо, КАС України у статті 48, як і ГПК України у статті 1, не включає у поняття «організації» відокремлені підрозділи юридичних осіб. Тобто в адміністративному процесі представництва іноземних юридичних осіб також не мають самостійної процесуальної правосуб'єктності.

Особливістю адміністративного судочинства є те, що повноваження представника, відповідно до ч. 1 ст. 58 КАС України, можуть бути підтверджені не довіреністю, а усною заявою довірителя із занесенням її до журналу судового засідання. На практиці стосовно представництв нерезидентів таку норму, звичайно, важко реалізувати. Наприклад, яким чином скасовуються повноваження представника у випадку усної заяви довірителя? Які вимоги до змісту такої заяви довірителя? Чи поширюються на усну заяву довірителя норми ЦК України щодо представництва та довіреностей тощо.

2. Випадки підсудності судам України справ з іноземним елементом

Відповідно до п. 3 ч. 1 ст. 2 Закону України «Про міжнародне приватне право», цей закон

застосовується до питань визначення підсудності судам України справ з іноземним елементом. У статті 1 Закону України «Про міжнародне приватне право» подається визначення поняття «іноземний елемент» як ознаки, яка характеризує приватноправові відносини, що регулюються цим законом, та виявляється в одній або кількох із таких форм:

– хоча б один учасник правовідносин є іноземцем, особою без громадянства або іноземною юридичною особою;

– об'єкт правовідносин знаходиться на території іноземної держави;

– юридичний факт, який впливає на виникнення, зміну або припинення правовідносин, мав чи має місце на території іноземної держави.

Таким чином, якщо у справі є хоч один із трьох вищезазначених «іноземних елементів», слід застосовувати норми Закону України «Про міжнародне приватне право» щодо визначення підсудності. Стаття 76 цього закону встановлює перелік випадків, у яких суди України вправі приймати до свого провадження і розглядати справи з іноземним елементом (тут і далі наводяться тільки ті випадки, які можуть стосуватись іноземних юридичних осіб):

1) якщо сторони передбачили своєю угодою підсудність справи з іноземним елементом судам України, крім випадків виключної підсудності справ судам України;

2) якщо на території України відповідач у справі має місце проживання або місцезнаходження, рухоме чи нерухоме майно, на яке можна накласти стягнення, або знаходиться філія чи представництво іноземної юридичної особи – відповідача;

3) у справах про відшкодування шкоди, якщо її було завдано на території України;

4) якщо у справі про відшкодування шкоди позивач – фізична особа – має місце проживання в Україні або юридична особа – відповідач – місцезнаходження в Україні;

5) дія або подія, що стала підставою для подання позову, мала місце на території України;

6) в інших випадках, визначених законом України та міжнародним договором України.

Слід наголосити, що у наведеній вище статті 76 Закону України «Про міжнародне приватне право» передбачено право, а не обов'язок суду України прийняти справу з іноземним елементом до свого провадження. Також положення пункту 2 статті 76 Закону України «Про міжнародне приватне право» підтверджує висновок про те, що місцезнаходження представництва не можна отожднювати із місцезнаходженням самої юри-

дичної особи. У статті 77 Закону України «Про міжнародне приватне право» встановлено випадки виключної підсудності судам України справ з іноземним елементом, що, очевидно, означає обов'язок судів України приймати ці справи до свого провадження. Зокрема, підсудність судам України є виключною у таких справах з іноземним елементом:

- 1) якщо нерухоме майно, щодо якого виник спір, знаходиться на території України;
- 2) якщо спір пов'язаний з оформленням права інтелектуальної власності, яке потребує реєстрації чи видачі свідоцтва (патенту) в Україні;
- 3) якщо спір пов'язаний з реєстрацією або ліквідацією на території України іноземних юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців;
- 4) якщо спір стосується дійсності записів у державному реєстрі, кадастрі України;
- 5) якщо у справах про банкрутство боржник був створений відповідно до законодавства України;
- 6) якщо справа стосується випуску або знищення цінних паперів, оформлених в Україні;
- 7) в інших випадках, визначених законами України.

Як бачимо, вищенаведені положення Закону України «Про міжнародне приватне право» дають вичерпну та чітку відповідь на запитання про підсудність судам України справ з іноземним елементом. Самого факту наявності представництва нерезидента в Україні достатньо для того, щоб будь-яка справа про відшкодування шкоди з участю цього нерезидента як відповідача розглядалася в судах України. Однак слід пам'ятати, що представництво не має процесуальної правосуб'єктності і стороною у спорі завжди виступає сама іноземна юридична особа.

Зауважимо, що у Законі України «Про міжнародне приватне право» йдеться про підсудність справ з іноземним елементом судам України взагалі, а відповіді на питання про підсудність справи конкретному суду України цей закон не пропонує.

3. Неузгодженість процесуального законодавства України та Закону України «Про міжнародне приватне право» в питаннях підсудності

У випадку, якщо виникає справа з іноземним елементом, спочатку ми звертаємось до норм Закону України «Про міжнародне приватне право», щоб з'ясувати, чи підсудна ця справа судам України. Припустимо, що справа підсудна судам України. Наступне питання, яке потрібно з'ясувати, – а якому саме суду України підсуд-

на справа? Очевидно, що для відповіді на це запитання необхідно звернутись до відповідних положень процесуальних кодексів України.

Цивільний процес

Відповідно до ч. 2 ст. 109 ЦПК України, позови до юридичних осіб пред'являються в суд за їхнім місцезнаходженням. Згідно з положеннями статті 110 ЦПК України (підсудність справ за вибором позивача), позови про захист прав споживачів можуть пред'являтися також за місцем проживання споживача або за місцем заподіяння шкоди чи виконання договору; позови про відшкодування шкоди, завданої майну фізичних або юридичних осіб, можуть пред'являтися також за місцем завдання шкоди; позови, що виникають із договорів, у яких зазначено місце виконання або виконувати які, через їхню особливість, можна тільки в певному місці, можуть пред'являтися також за місцем виконання цих договорів.

У випадку, якщо місце заподіяння шкоди чи місце виконання договору в Україні або у випадку, якщо заявлено позов про захист прав споживача – проблем із визначенням підсудності конкретному суду України загальної юрисдикції справ з іноземним елементом не виникне. Такі проблеми виникають, коли необхідно керуватись загальним правилом підсудності ч. 2 ст. 109 ЦПК України. Адже місцезнаходженням юридичної особи, відповідно до чинного ЦК України (стаття 93), є адреса органу або особи, які, відповідно до установчих документів юридичної особи чи закону, виступають від її імені. Крім того, іноземна юридична особа завжди може підтвердити своє місцезнаходження доказами (виписка з торговельного реєстру тощо). Із цього випливає, що за правилом підсудності ч. 2 ст. 109 ЦПК України справа, у якій відповідачем виступає іноземна юридична особа, повинна розглядатись іноземним судом (за місцезнаходженням цієї особи), а не судом України.

Відповідно до ч. 7 ст. 110 ЦПК України позови, що виникають із діяльності філії або представництва юридичної особи, можуть пред'являтися також за їх місцезнаходженням. Таким чином, якщо іноземна юридична особа має в Україні представництво і позов виникає з діяльності цього представництва, позов може пред'являтися за місцезнаходженням такого представництва. Однак, якщо позов до іноземної юридичної особи не виникає з діяльності її представництва в Україні, слід керуватись положенням частини 2 статті 109 ЦПК України, тобто пред'являти позов за місцезнаходженням

іноземної юридичної особи. Також слід окремо звернути увагу на ч. 13 ст. 110 ЦПК України, згідно з якою «позивач має право на вибір між кількома судами, яким, згідно з цією статтею, підсудна справа, за винятком виключної підсудності, встановленої статтею 114 цього Кодексу». Тобто у випадку, якщо спір з участю іноземної юридичної особи підпадає під правила статті 114 ЦПК України, норма ч. 7 ст. 110 ЦПК України не може до цього спору застосовуватись. Наприклад, відповідно до ч. 4 ст. 114 ЦПК України, позови до перевізників, що виникають із договорів перевезення вантажів, пасажирів, багажу, пошти, пред'являються *за місцезнаходженням перевізника*. У випадку, якщо позов (навіть позов про захист прав споживача) виник із відносин перевезення, а відповідачем є іноземний перевізник (наприклад, іноземна авіакомпанія, яка має представництво в Україні), то такий позов повинен розглядатись згідно з ч. 4 ст. 114 ЦПК України, за місцезнаходженням іноземного перевізника, тобто в іноземному суді, навіть не зважаючи на те, що позов може бути пов'язаний з діяльністю представництва іноземного перевізника.

Відповідно до п. 4 ч. 3 ст. 121 та ч. 4 ст. 121 ЦПК України, якщо справа не підсудна суду, суддя постановляє ухвалу про повернення позовної заяви.

Господарський процес

Відповідно до статті 15 ГПК України, справи у спорах, що виникають при укладанні, зміні та розірванні господарських договорів, справи у спорах про визнання договорів недійсними розглядаються господарським судом *за місцезнаходженням сторони, зобов'язаної* за договором здійснити на користь другої сторони певні дії, такі як: передати майно, виконати роботу, надати послуги, сплатити гроші тощо. справи у спорах, що виникають при виконанні господарських договорів та з інших підстав, а також справи про визнання недійсними актів розглядаються господарським судом *за місцезнаходженням відповідача*. справи у спорах за участю кількох відповідачів розглядаються господарським судом *за місцезнаходженням одного з відповідачів* за вибором позивача. Віднесені до підсудності господарського суду справи у спорах, що виникають із договору перевезення, в яких одним з відповідачів є орган транспорту, розглядаються господарським судом за місцезнаходженням цього органу. Відповідно до статті 16 ГПК України, якою передбачаються випадки виключної підсудності, справи у спорах

про право власності на майно або про витребування майна з чужого незаконного володіння чи про усунення перешкод у користуванні майном розглядаються господарським судом *за місцезнаходженням майна*. справи у спорах про порушення майнових прав інтелектуальної власності розглядаються господарським судом *за місцем вчинення порушення*.

У вищевказаних нормах ГПК України підсудність справи конкретному місцевому суду пов'язується за загальним правилом із місцезнаходженням сторони спору. У випадку, якщо стороною є іноземна юридична особа, таким місцезнаходженням є іноземна держава. Тобто виникає ситуація, відповідно до якої, згідно з Законом України «Про міжнародне приватне право», справа за участю іноземної юридичної особи підсудна судам України, а згідно з правилами підсудності ГПК України, справа повинна розглядатись за місцезнаходженням іноземної юридичної особи, тобто не в судах України.

Така ситуація вирішується згідно з положеннями ГПК України, якщо у іноземної юридичної особи є філія чи представництво в Україні. Відповідно до ч. 4 ст. 15 ГПК України, якщо юридичну особу представляє уповноважений нею відособлений підрозділ, територіальна підсудність спору визначається з урахуванням частин першої – третьої цієї статті залежно від місцезнаходження відособленого підрозділу. Однак і в цьому випадку можуть виникати проблемні ситуації. Наприклад, якщо представництво нерезидента не уповноважене на представництво іноземної юридичної особи в судах України (в довіреності, виданій керівнику представництва, немає такого повноваження або його не передбачено у положенні про представництво). У цьому разі ніхто не вправі змусити іноземну юридичну особу направити уповноважених представників для розгляду справи в суді України.

У випадку, якщо в іноземної юридичної особи немає представництва на території України та якщо підсудність спору залежить від місцезнаходження цієї юридичної особи, ми вважаємо, справа не може розглядатись господарським судом України. Адже місцезнаходженням юридичної особи, як вже вище відзначалось, відповідно до чинного ЦК України (стаття 93) є адреса органу або особи, які, відповідно до установчих документів юридичної особи чи закону, виступають від її імені.

Так само й у випадках виключної підсудності, яка визначається за місцезнаходженням майна, можуть виникати проблемні ситуації, якщо майно знаходиться на території іноземної держави.

У такому разі спір за участю іноземної юридичної особи також не може розглядатись у судах України.

Адміністративний процес

У статті 3 КАС України наведено значення понять «позивач» та «відповідач», в якому ці терміни вживаються. Зокрема, відповідач — суб'єкт владних повноважень, а у випадках, передбачених законом, — інші особи, до яких звернена вимога позивача. А позивач — це особа, на захист прав, свобод та інтересів якої подано адміністративний позов. Тобто за загальним правилом, іноземна юридична особа не може бути відповідачем в адміністративному судочинстві. Звідси й відсутність проблем із визначенням підсудності, подібних до тих, які існують у цивільному та господарському процесі. Адже згідно з ч. 1 ст. 19 КАС України адміністративні справи вирішуються адміністративним судом за місцезнаходженням відповідача.

4. Висновки та пропозиції

Незважаючи на те, що Закон України «Про міжнародне приватне право» чітко передбачає випадки, в яких справи з іноземним елементом підсудні судам України, через неузгодженість цього закону із процесуальними кодексами України у багатьох випадках є неможливим реалізувати відповідні положення закону.

На нашу думку, цю проблему можливо вирішити лише внесенням змін до процесуальних кодексів України, оскільки застосування аналогій закону чи права, розширеного тлумачення процесуальних норм призводитиме до неодно-

значної судової практики. Зокрема, зміни, спрямовані на узгодження із Законом України «Про міжнародне приватне право» пропонується внести до Розділу XV Господарського процесуального кодексу «Проведення у справах за участю іноземних підприємств та організацій» та до Розділу X Цивільного процесуального Кодексу України «Проведення у справах за участю іноземних осіб». Такі зміни повинні стосуватися, насамперед, визначення конкретного суду першої інстанції у випадках, якщо справа за участю іноземної юридичної особи, відповідно до Закону України «Про міжнародне приватне право», підсудна судам України. Наприклад, варто закріпити в ЦПК України та в ГПК України, що у випадку, якщо позов пов'язаний з діяльністю представництва іноземної юридичної особи в Україні, він може бути пред'явлений за місцезнаходженням такого представництва. У випадках, коли в Україні немає представництва іноземної юридичної особи, то позови до іноземних юридичних осіб у випадку, якщо вони підсудні судам України, відповідно до Закону України «Про міжнародне приватне право», можна пред'являти за місцезнаходженням (чи місцем проживання) позивачів.

До вирішення проблеми в законодавчому порядку пропонується виходити із відповідних процесуальних норм, які регулюють наслідки порушення правил підсудності (наприклад, відповідно до п. 4 ч. 3 ст. 121 та ч. 4 ст. 121 ЦПК України, якщо справа не підсудна суду, суддя постановляє ухвалу про повернення позовної заяви).

1. *Беляневич В. Е.* Господарський процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар.— К.: Юстініан, 2006.— 672 с.
2. *Зейкан Я. П.* Коментар цивільного процесуального кодексу України.— К.: Юридична практика, 2006.— 560 с.
3. *Хмелевський І.* Представництва нерезидентів: особливості реєстрації // Податки та бухгалтерський облік.— 16 лютого 2006 р.— № 14 (885).— С. 8.
4. Кодекс адміністративного судочинства України: Науково-практичний коментар / За ред. С. В. Ківалова, О. І. Харитоновой; Ківалов С. В., Харитонова О. І., Пасеник О. М., Аракелян М. Р. та ін.— Х.: ТОВ «Одіссей», 2005.— 552 с.
5. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: у 2 т. / За відповід. ред. О. В. Дзери (кер. авт. кол.), Н. С. Кузнецової, В. В. Луця.— К.: Юрінком Інтер, 2005.— Том 1.— 832 с.
6. *Олексій Михайлов.* Постійне представництво нерезидента // Дебет-Кредит.— 21 лютого 2005 р.— № 8.— С. 25.
7. *Олена Переверзева.* Іноземні представництва в Україні // ГоловБух.— 16 травня 2005 р.— № 19 (328).— С. 23.
8. Цивільний кодекс України. Постатейний коментар у двох частинах. Частина 1 / Керівники авторського колективу та відповідальні редактори проф. А. С. Довгерт, проф. Н. С. Кузнецова.— К.: Юстініан, 2005.— 680 с.
9. Цивільний процесуальний кодекс України: Науково-практичний коментар: у 2 т. / За заг. ред. С. Я. Фурси.— К.: Видавець Фурса С. Я.: КНТ, 2006.
10. *Штефан М. Й.* Цивільне процесуальне право України: Академічний курс.— К.: Концерн «Видавничий Дім "Ін Юре"», 2005.— 624 с.

L. Logush

**THE CASES INVOLVING FOREIGN LEGAL ENTITIES
UNDER THE JURISDICTION OF THE UKRAINIAN COURTS**

The article is devoted to the analysis of the problematic issues of the cases involving foreign entities or their representative offices in Ukraine under the jurisdiction of Ukrainian courts. The separate attention is paid to the judicial personality of foreign entities and the representative offices of the non-resident as well as to the contradictions between the procedural Ukrainian legislation and the Law of Ukraine «On the International Private Law» in respect of jurisdiction matters.